

פרוטוקול מס' 252

מישיבת ועדת הכספים שהתקיימה ביום רביעי
י"ט בשבט התשמ"ו - 29.1.86, בשעה 9.00

נוכחים:

חברי הועדה:

י. כהן - ממלא מקום יושב-ראש

ע. ג.
ז. צבן
ח. קופמן
ח. רמון
ג. שפט
ד. תיכון

מוזמנים:

ד"ר מ. מנדלבוים - נגיד בנק ישראל
ו. מדינה - בנק ישראל
מ. רבוי - "
א. יעקבי - "
א. שר - החשב הכללי, משרד האוצר

מזכיר הועדה:

א. קרשנר

כלכלנית הועדה:

ס. אלחנני

קצרנית:

ש. אלתרמן

סדר-היום:

1. צו הריבית (שינוי שיעורים) (תיקון), התשמ"ו-1986;
2. הארכת תקופת הצטרפות לתכנית חסכון "גן מור";
3. צו מס הכנסה (פטור ממס על הכנסה מריבית על פקדון במטבע חוץ) (תיקון), התשמ"ו-1986;
4. תרומות למוסדות ציבור (פטור ממס הכנסה);
5. הצעה להטיל היטל בשיעור 6% על הלוואות במטבע חוץ.

צו הריבית(שינוי שיעורים)(תיקון), התשמ"ו-1986
מכתב האוצר מיום 22 בינואר 1986

הארכת תקופת הצטרפות לתכנית חסכון "גן מור"
מכתב משרד האוצר מיום 23 בינואר 1986

צו מס הכנסה(פטור ממס על הכנסה מריבית על
פקדון במטבע חוץ)(תיקון), התשמ"ו-1986

תרומות למוסדות ציבור; מכתב משרד האוצר מ-16 בינואר 1986

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. כהן:

בנק מסד מבקש לאריך בעוד שנה את ההצטרפות
לתכנית חסכון.

א. קרשנר:

14 מוסדות מבקשים פטור ממס הכנסה, מוסדות צדקה, תרבות וחינוך.

היום יש אפשרות למשוך פקדון בתום עשר שנים.
מבקשים להאריך לעשרים שנה, פקדון חופשי במטבע חוץ. עולה בא לארץ, במשך עשר שנים
יכול להחזיק פקדון במטבע חוץ. בתום עשר שנים הוא לוקח את הכסף חזרה. רוצים לעודד
אותו להחזיק עשרים שנה.

אם משהו משלם מס נסיעות ואחר-כך אינו נוסע,
הוא מבקש חזרה את המס. הוא מקבל חזרה בתוספת ריבית. עד היום הריבית היתה 120% לשנה.
מבקשים להוריד ל-60%, בהתאם לאינפלציה.

אם הסעיף ייכלל ברשימה, יוכל שר האוצר לעשות זאת

א. דמביץ:

החלטה: צו הריבית(שינוי שיעורים)(תיקון), התשמ"ו-1986 נתקבל
הארת תקופת הצטרפות לתכנית חסכון "גן מור" אושרה
צו מס הכנסה(פטור ממס על הכנסה מריבית על פקדון
במטבע חוץ)(תיקון), התשמ"ו-1986 נתקבל
תרומות למוסדות ציבור פטורות ממס הכנסה אושרו

הצעה להטיל היטל בשיעור 6% על הלוואות במטבע חוץ

הייתי מבקש לקבל את חוות דעתו של היועץ
המשפטי באשר להקמת ועדת מישנה לאישור הצעות מסוג

ד. תיכון:

זה הקשורות בחוקים.

נפתח באינפורמציה של הנגיד.

היו"ר י. כהן:

מ. מנדלבום:
אחד הדברים שנראים לנו מאד בעייתיים הוא
צרכי הסקטור היצרני במקורות, חלקם על ידי אשראי
וכיצד הסקטור העיסקי מקבל אותם. בסך הכל עשינו פעולות חשובות שגרמו סבל רב לציבור,
כדי להציל את הכלכלה. אבל צריך גם לתכנן את השלב השני, כאשר המשק עובר מבלימה להתחלת
צמיחה ב-1986 ואחר-כך צמיחה יותר מואצת בשנים הבאות. גם בטבע וגם בכלכלה צריך
לחרוש ולזרוע כדי לק צור. אם לא עושים זאת, לבסוף לא יהיה מה לקצור בתחום הצמיחה.

מה המקורות שעומדים לרשות הסקטור העיסקי. בעיקר
בשנות השבעים היו שנים של היעדר צמיחה. קרו כמה דברים שמחביים שינויים. המקור לצמיחה
הוא חסכון הציבור. בישראל יש הישגים משמעותיים בתחום הזה. בשנת 1985 ולפי התחזית
גם ב-1986 יש כמה סימנים מאד קשים בתחום הזה.

הסקטור העיסקי חוסך חלק גדול מההכנסה הפנויה
שלו. בשנת 1982 היינו במקום השני ואולי גם ב-1984. אחוז החסכון אז היה 30-34%, אחוז
החסכון מתוך ההכנסה הפנויה. אבל הדבר התערער ב-1985, הוא חזר למה שהיה ב-1983, אז

היה 24%. ב-1986 אנחנו חושבים שהוא ירד ל-22%. זה אחוז נמוך מאד בישראל. הסכון פירושו הכנסה פנויה מינוס תצרוכת. איך אנשים מחזיקים חסכון? באמצעות נכסים פיננסיים או פיזיים. אדם יכול לקנות מכונה או איגרת חוב, עדיין זה חסכון.

ב-1985 קרה דבר חמור מאד, יש המשך ירידה תלולה בהשקעות, כאשר מלאי ההון העיסקי נטו קטן ב-3%.

ב-1954 בפעם הראשונה הוכנס חישוב ה"גרטי" למשך 14 שנה. היו אומדנים לפני כן, אבל אז פורסמו לוחות ה"גרטי". הגרט היום כמליארד וחצי דולר, לפי האומדנים של בנק ישראל. 14 שנה לציוד נייד, 7 שנים לציוד נייד. יש אצלנו אומדנים מה צריך להיות גרט טכנולוגי. סך כל הגרט השנתי הרבה יותר גדול מאשר הגרט הטכני הפיזי. לכן יוצא שמלאי ההון בשנה האחרונה לא גדל. לקראת שנת 1986 כנתונים שהוגשו לכנסת על התקציב הלאומי, שם עוד מופיע מלאי ההון גם כן באחוז מסוים, אבל המשך ירידה בחסכון.

היה אתמול מאמר של דב גניחובסקי שמראה את המגמות, והחשש שלנו שהירידה בחסכון היא בעייתית.

מ. בר-און: אחת הסיבות השחיקה בשכר.

מ. מנדלבוים:

יש כל מיני סיבות. אין בטחון. בחסכון פיננסי. שואלים מה לעשות. הדיבורים האלה מסכנים את המשק, בלשון המעטה. זה מה שקורה וזה ימשיך לרדת.

במדינת ישראל חלק חשוב מהחסכון הוא ממקבלי השכר, להם יש חסכון מוסדי אוטומטי של 18% באמצעות קופות גמל. אנחנו מדברים פה על חסכון שיגיע סך הכל ל-22%. החסכון הוולנטרי יצמצם בצורה משמעותית ב-1986.

ח. רמון: מה היתה הרמה הממוצעת שלו. חמש-שש שנים אחרוניות?

מ. מנדלבוים:

הוא ירד מ-30% ב-1982 הסילו הרבה מיסים. הציבור לא מוריד את התצרוכת אלא את החסכון. ב-1984 עלה ומיד צנח. בשנים 81,80,79 החסכון היה מעל 30%. אנחנו נמצאים כמצב שב-1986 התחזית שהוא ירד הרבה מעבר להם שהיה, הרבה מתחת לממוצע, למטה מהמינימום. לפי התקציב הלאומי ההכנסה הפנויה תגדל.

החסכון הזה הוא לא מקור להשקעה במדינת ישראל כיוון שהממשלה באמצעות המדיניות שלה לוקחת את כספי החסכון האלה. זה הופך להיות מקור תקציבי. אבל הממשלה העבירה חלק מהכספים בחזרה לסקטור העיסקי כדי שיהיה לו מקור מימון לטווח ארוך. ואין שום מקור אחר מאשר חסכון.

אני מדבר כרגע על החסכון הפיננסי. מהורות החסכון הפנימיים הפכו להיות מקורות כספיים. בעבר היה מימון השקעות של הממשלה עצמה. זה מימון כספים של הסקטור היצרני שהפכו להשקעה. שני הדברים האלה נעלמו. חלק ההשקעות בתקציב המדינה משמעותית. הדורות הבאים ישלמו בצורה מאד רצינית עבור העובדה הזאת. סקטור העיסקי אומרים: תחפש כסף במערכת. אין כסף במערכת.

ח. רמון: אומרים לו איפה לחפש, פשוט לא רוצים שיהיה בתקציב.

קרנות הגמל יתנו ישר. זה מה שיקרה, זה מה שכחוב

בתקציב הלאומי.

ד. תיכון: אתה מנוסה ממני, אם מדברים על תקציב לאומי.

ח. רמון: 150 מליון דולר נותנים.

מ. מנדלבוים:

אינני בעד זה שיפרצו את כל הגדרות. ב-1986 צריכים רק להתחיל את התהליך. צורכי איזון התקציב מונעים מאיתנו להפסיד בקנה מידה גדול. בתקציב עצמו מופיע סכום של 150 מליון דולר למימון הלוואות פיתוח. מעבר לתקציב המלצנו שיפשירו בצורות שונות כ-350 מליון דולר, כאשר הסכום הסופי צריך להיקבע על ידי שר האוצר. חלקו יבוצע בתחום החקלאות,

חלקו על ידי פדיון מילווות מעסיקים. מי שירצה לפדות יוכל עד סכום של 70 מליון דולר מלוות מעסיקים, לא חובה.

לזה צריך שינוי.

ח. רמון:

לגבי מלווה מלחמה צריך. הסכום שנשאר 200-250 מליון דולר. צריך להעמיד אותו לצרכי שיחזור.

מ. מנדלבוים:

שוק ההון עבור הסקטור העיסקי. בחלקו יהיה אגרות חוב, בחלקו ישמש כמקורות להלוואות לזמן ארוך, על ידי כך שבנקים ינפיקו לקופות גמל. על זה עובדים אנשי האוצר. אנחנו מוכנים לסייע להם לקבוע קריטריונים וגם את הדרך לקזז מוניטרית את ההשפעה המריבית של המערכות האלה.

במצב של מדינת ישראל אין מקור אחר להלוואות

לזמן ארוך. הדבר חשוב גם לצרכי הצמיחה וגם לצרכי היציבות הפיננסית של חברות. באמצעות פקס ותפס העמדנו כספים לאשראי. ההפקדות האלה לטווח קצר. לטווח ארוך אין מקור אחר משוק ההון. בעבר היו מקורות בכורסה, גם אלה בקושי קיימים. לכן אין לנו מקורות אחרים.

הסקטור העיסקי הפסיק להשיג את ההלוואות, אבל

הוא מחזיר את ההלוואות שקיבל בשנה שעברה. הוא החזיר נטו 700 מליארד שקל למדינה. הוא מחזיר לבנקים והבנקים מעבירים למדינה.

לא רק שאין לו מקורות חדשים לטווח ארוך אלא

נטו הוא עוד מחזיר.

באיזו צורה היתה התחזרה?

מ. ברקאון:

מפעלים קיבלו הלוואות פיתוח והחזירו 700 מליון שקל. אני מדבר על שוק ההון נטו. הסקטור העיסקי לאור זה נמצא במצוקה אמיתית לטווח ארוך. צריך למצוא פתרון,

מ. מנדלבוים:

היה מקור לסקטור העיסקי בעבר, על ידי הגדלת

החוב החיצוני. כמו בכל דבר טוב מגיעים לסוף. הנתונים של מדינת ישראל בחוב החיצוני צריכים להדליק פעמוני אזהרה מאד רציניים.

הפעמונים הפסיקו לצלצל.

ד. תיכון:

החוב החיצוני האחרון בספטמבר קרוב ל-24 מליארד דולר. זה יותר גדול מהתל"ג השנה. שילמנו השנה

מ. מנדלבוים:

ריבית נטו 2 מליארד דולר. כאשר הריבית בעולם יורדת, הריבית במדינת ישראל גדלה. למרות העובדה שהריבית יורדת, כאשר רואים את הנתונים של החוב החיצוני כל אחד רוצה פיצוי על הסיכון. מספיק שמעלים ב-1% על 24 מליארד דולר. רובו של החוב ממשלתי, אבל גם יש חלק פרטי שמכביד על מאזן התשלומים. 2 מליארד דולר פחות מהגרעון זה יותר מהיבוא הבטחוני, יותר מכל יבוא הדלק וכל התשלומים האלה פרוצים. על כל דולר יבוא חושבים, זה הדולר הזול ביותר.

כל מי שמביא הלוואה חושב שהוא עושה טובה, כאשר

הוא מכביד על החוב החיצוני.

לפני רגע שאלת מה הוא יעשה.

פ. גרופר:

הפתרון להביא את החסכון הפנימי לענין הזה. אנחנו צריכים להבחין בזן סוגי הלוואות מחוץ לארץ.

מ. מנדלבוים:

הלוואות ליצוא הן דולריות, יש בהן סכנה אבל מול זה יש גידול ביצוא. זה לא מסכן את מאזן הדולרים. ואמנם הלוואות ליצואנים, למרות המאמצים לא להגדיל את החוב החיצוני, הגדילו את החוב החיצוני ב-260 מליון דולר. זה נקרא אשראי מכוון, נתנו עדיפות ראשונה ליצואנים. אשראי היצואנים גדל ב-260 מליון דולר, היצוא גדל ב-8%.

איפה הפרופורציה בין הכנסות והוצאות?

ע. עלי:

אי אפשר לדעת. החוב מאד משמעותי. הריבית ששילם המשק יותר גדולה מכל הגרעון המסחרי.

מ. מנדלבוים:

ע. עלי:

הנגיד אמר שהגרעון גדל ב-260 מליון דולר כתוצאה מהלוואות שלקחו. באותה הזדמנות אני שואל אותו: מה ההכנסות מיצוא ואיפה עומד האיזון בין הכנסות לבין הוצאות של תעשינים?

מ. מנדלבוים:

ליצוא יש פורמולות קבועות. כל צורכי היצוא ממומנים על ידי מערכת הבנקים. היום הם ממומנים בדולרים. אנחנו הגדרנו את אחוז המימון הדולרי. העברנו את כל השקלים לדולרים והתוצאה הסופית 260 מליון דולר עליה בחוב. מה זה בריבית שנתית? בערך כ-35 מליון דולר שנתי. מה יקרה בשנה הבאה אינני יודע. אינני יכול לתת לך את התשובה על החשבון הדולרי. למרות זה אנחנו נותנים הלוואות ליצואנים.

הדבר השני: בעולם נהוג, והיום בקנה מידה רציני שמדינות מעודדות יצור ציוד. האשראי שניתן לרכישת ציוד זול. אנחנו משאירים את זה פתוח. אנחנו מציעים גם על אשראי מכוון לא להטיל 6% וגם לא אשראי ליבוא ציוד. אשראי מכוון זה אשראי ליצואנים. הבנקים נותנים, לא הממשלה.

מ. בר-און: זה לא מהחופ?

מ. מנדלבוים: המקור כסף מהחופ. הבנקים מביאים כסף מחופ-לארץ.

ד. תיכון: תדירן תביא כסף מחופ לארץ - זה אשראי מכוון?

מ. מנדלבוים: אם תחליף לקו אשראי של בנקים זה פטור. אין על זה ויכוח.

אשראי ספקים: מישהו מייבא חומרי גלם. זה מהווה היום כ-900 מליון דולר. גם זה יהיה פטור. יש מולו נכסים דולריים. אנחנו חושבים שמוכרחים להגביל אותו.

ח. רמון:

ואם אתה מייבא מוצרי צריכה? זה ההבדל שבעולם. אם אני מייבא שוקולד ויש לי אשראי ספקים - תטיל היטל, אם אני מייבא חומרי גלם ומייצר שוקולד - על זה אל תטיל. תשמעו את דעתנו.

מ. מנדלבוים:

גם אתם צריכים לשמוע את דעתנו. אני אומר מה לפי דעתנו הקונצפציה.

מ. בר-און: אתה אומר אשראי ספקים עם ריבית. גם חומרי גלם ליצוא.

מ. מנדלבוים: עם ריבית. לא ראיתי מישהו שנותן אשראי בלי ריבית.

מ. בר-און: אני רוצה להבין. על יבוא חומרי גלם לתעשיה אתם לא רוצים להטיל?

מ. מנדלבוים:

כן. אשראי פיננסי: פירושו של דבר שלא בא צמוד לעיסקה של יצור, של יבוא ציוד. אלא היות והריבית בארץ כפי שהיא, באים אנשים, מביאים דולרים, ממירים לשקלים. בצורה הזאת מדפיסים כסף.

אנחנו חושבים שהחוב החיצוני שלנו מאיים. את המקור להלוואות האלה צריך לקבל מהחסכון הפנימי ולא מהחוב החיצוני. ההצעה שלנו באה להקל על הסקטור העיסקי. היום אומרים: סוגרים לך את הכל. הוא מתחיל להתרוצץ בעולם. זה לא מכוונת למדינת ישראל. צריך לתת לו.

פ. גרופר: מי?

מ. מנדלבוים: צריך לסייע בצורה הזאת ולעבור את זה. לא נפתור

שום בעיה אם לא ניצור את הכלים המוסדיים הנכונים כדי להעמיד את המקורות האלה לרשות הסקטור העיסקי. אנחנו הגשנו הצעה כוללת.

היו"ר י. כהן : מי שרוצה לייבא הון בדולרים לא יכול בלי רישיון?

מ. מנדלבוים:
היום המצב הוא זה: מי שרוצה להביא אשראי לטווח קצר, הוא לא יכול להביא אלא במסגרת מיכסות הבנקים עושים את זה. אשראי חופשי עד סכום מסוים של 450 מליון דולר. זה הסכום שאנחנו מגבילים אותם. הדבר המסוכן ביותר למשק שיהיה לנו חוב במימדים גדולים.

אם יש למישהו מקור אשראי חופשי שהוא יכול להביא כסף מעל שלשים חודש - זה פתוח. למרות העובדה שיש בעיה של ריבית. הפיקוח הזה יעיל מאד. הסכום הזה לא מדאיג אותנו, הוא מוגבל. קשה מאד להשיג, למרות השיפור הכלכלי של ישראל.

אנחנו מגבילים את הבנקים. אנחנו אומרים להם: אתם יכולים לייבא כמות מסוימת. שמרנו על היתרה שלא תגדל ב-84 ו-85. זה בערך 800 מליון דולר. זה מתמחזר. לא יכולנו להרשות יותר מכמה טעמים: האחד - טעם בנקאי, הם לא יכולים ליצור נכסים שקליים. הם מסכמים גם את עצמם וגם את מדינת ישראל. בחטיפה של מטח שקל הם הגיעו לשיא. מי שאומר תפתח מחיש את קץ עצמאות ישראל. אמרנו להם: הגענו לקצה הדרך, אתם יכולים רק למחזר. וזה מה שאנחנו מתירים. יש לחץ גדול על המיחזור, לחץ על הבנקים. החזקים נהנים יותר. אנחנו רוצים לשנות, בסכום שנשחרר מהתקציב תהיה עדיפות לקטנים ובינוניים. החמצן לאשראי נפסק להם.

הבאנו מדיניות כוללת ואמרנו: משאירים פתוח את אותן הלוואות שהסקטור העיסקי זקוק להם להשקעות בייצור וליבוא חומרי גלם. מוצרים מוגמרים - צריך להטיל עליהם. לא יהיו חילוקי דיעות איתנו. שר האוצר צריך להגיש הצעה. בדברים אחרים אנחנו אומרים שאנחנו יוצרים מקורות נוספים. אנחנו מוכנים לקחת על עצמנו את הסיכון להורדה נוספת של הריבית השיקלית. היא יכולה להביא לכך שהריבית הקרדיטורית תרד. יהיו פחות פקדונות, אבל גם הביקושים ירדו. במקביל ללכת להיטל של 10% שנותר רק על אשראי פיננסי. הבנקים לוקחים כבר היום ריבית הרבה יותר גבוהה, 6% תהיה ספיגה שלהם, לא של הסקטור העיסקי.

אז יכולים לבוא לסדר הרבה יותר נכון במערך האשראי. יש פה בעיה רצינית שנוצר חוסר איזון וחוסר שיווי משקל בין הריביות השונות, הריבית השיקלית 4.5% בממוצע, הריבית הדולרית 1.5-2%. ברור שכולם רצים להלוואות הדולריות. אמחתי שצריך להגיע לשיווי משקל, להוריד את הריבית השיקלית ולהעלות קצת את הדולרית. הריבית השיקלית תהיה בערך כמיליארד וחצי דולר. ההיטל יהיה רק על 500 מליון דולר. בסך הכל יש הורדה של הריבית. הסברנו זאת לתעשינים. בניגוד לקפיצה הראשונה נגד התוכנית הם היום יותר שקטים ואפילו מקבלים בברכה. במקור האשראי לתעשייה איננו נוגעים, ממש רק בשוליים.

מ. בר-און: כמה תעלה ריבית דולרית?

מ. מנדלבוים:
בעוד חצי אחוז לשנה. זו השיטה שתביא את המשק לשיווי משקל נכון יותר, ליחס יותר נכון בין טווח קצר וארוך, בין ריבית שיקלית ודולרית. זה תנאי הכרחי לייצוב המשק.

כל הצעד הזה הוא מקשה אחת. התעשינים צועקים על קטע אחד, העלאת אשראי בתחום מוגבל. אי אפשר לעשות סדר כאשר מוציאים לבנה חשובה בו.

הצעה נוספת היתה על הריבית הרבעונית. עם לחץ גדול שלהם ושלנו על הבנקים זה מסתדר. זו הקלה על הסקטור העיסקי, אם נבצע את התוכנית הזאת. אני בעד פקגי דיל על הכל. בו זמנית להוריד שיקלית והפשרה של כספים לטווח ארוך. לא באנו לעשות הכבדה מוניטרית אלא להיפך להקל על הסקטור העיסקי. לתת להם מחיר ומיגוון אשראי שהוא יותר נוח לסקטור העיסקי, שאותו אנחנו רוצים להתחיל להפעיל. התעשינים קיבלו זאת.

ג. גדות: מה עמדת ועדת השרים?

מ. מנדלבוים:
אישרה את זה. יש ערר. דיברתי עם שרון, הוא כנראה מוריד. הוא קיבל בברכה את החצעה הזאת.

למעשה אתמול משאלות השרים הבנתי שהדברים לא היו ידועים. הצעת החוק צריכה לבוא
כאישור סופי. אנחנו יכולנו ללכת להסכם עם הבנקים. בעבר הטילו רק על הלוואות בנקאיות
לטווח קצר. זה היה במסגרת הסכם שעשה ארכון גפני. זה יוצר בעיה. יש שאלה משפטיות
אם אפשר לעשות. בימי גפני היה 12% היטל על הלוואות הפיננסיות.

ד. תיכון: לאחר הרפורמה הגדולה של ארליך.

מ. מנדלבוים: נכון. אז היתה הצפה מוניטרית. מצב המדינה לא כל כך
טוב ואין אפשרות להצפה מוניטרית. אנחנו הצענו
שזה יהיה במסגרת חוק מיוחד שיאפשר להעלות את הריבית או להוריד אותה. זה צריך ללכת לוועד
הכספים. על כך יחליטו היועצים המשפטיים של האוצר וגם היועץ המשפטי לממשלה, באיזו
דרך רוצים לעשות זאת. כאשר יש אופציה לעשות את זה על ידי הסכם עם הבנקים.

ד. תיכון: מאחר וזה לא סגור, בכל מקרה אני מבקש ממך שזה
ייכנס לתוקפו לאחר דיון בוועדה. אני רואה שאתה
שוקל אם ללכת בחקיקה או לא. לי ברור שלא תלך בחקיקה, בהכירי את הלך המחשבה שלכם. אתם
לא אוהבים חקיקה ובצדק. אילו הייתי נגיד, הייתי ממעט לבוא לכאן ובצדק. אני מבקש
ממך שבכל מקרה לפני שייכנס לתוקפו, אם תבחר ללכת בדרך של צו תבוא לכאן.

מ. מנדלבוים: אפשר לעשות כדרך אחרת. אפילו בארצות הברית עשו
את זה פעם. סיפר לנו היועץ הכלכלי בשגרירות
שעשו את זה על ידי הפקדה. אם תקבל הלוואה מחוץ-לארץ - אתה עושה הפקדה.

אני רציתי לעשות על ידי חוק מוניטרי. הוא חשוב
מבחינה זו שהוא צריך להגן על המשק הישראלי מפני מכת גידול בחוב החיצוני. נבוא בצורה
מסודרת הנה.

ג. שפט: אם אתה אומר שהדבר הזה לא יפגע באלה שלוקחים
הלוואות אלא בעיקר בבנקים.

מ. מנדלבוים: לא אמרתי. הלוואות פיננסיות.

ג. שפט: אני מדבר על הלוואות פיננסיות. זאת אומרת, יפגע
בעיקר בבנקים. איך תהיה התנהגות הבנקים לאור
זה, הם יצטרכו לממן הלוואות לטווח קצר ממקורות אחרים, ישלמו יותר ריבית? מה יקרה
לבנקים כתוצאה מזה?

מ. מנדלבוים: יש מיכסה קבועה. היום 470 מליון דולר.
הם גובים את המקסימום שיכולים, וזה מאזן להם.
אין עודפים ואין גרעונות. מה קורה כאשר אתה מטיל 6% לשנה, והם לוקחים 30% אפשר
להניח שהכל יוספג על ידם. לכן הריבית הדולרית היא יותר נמוכה, אנשים לא רצו אותה.
שער החליפין הוקפא. האינפלציה נמשכת ואז הבנקים מנצלים את זה על ידי העלאת הריבית.
אם נטיל עליהם היטל מה יקרה? הניחוש שלי שעיקר הנטל יהיה עליהם לגבי המיכסה בתקרה. לגבי
הלוואות לטווח ארוך זה תלוי מה יהיה בשוק. אז יהיה נטל על הסקטור שנוכח הלוואות.
אנחנו רצינו שהמיון יהיה מהחסכון הפנימי. זה פיקוח נפש של המדינה.

ג. שפט: למעשה לא יהיה שום הבדל אלא רק הבנקים ישלמו 6%?

מ. מנדלבוים: לגבי הקצר פחות אנשים יבקשו.

ג. גדות: זה לא נוגע להשקעות חיצוניות שחברות באות להשקיע
בארץ.

מ. מנדלבוים: לא שייך.

ש. עמר: מה יקרה אם יגלגלו הבנקים על התעשייה?

מ. מנדלבוים: אינני מאמין. התעשייה מקבלת כשוליים הלוואות

בריבית גבוהה. היא מקבלת אשראי מכוון, אשראי ספק.ס. הלוואות לטווח ארוך - התחום הזה כמעט לא קיים אצלם. הם קיבלו את זה. הם רק אמרו דבר אחד: אנחנו רוצים את כל התוכניו הזאת כמיקשה אחת.

ש. עמר: ישבנו עם התעשינים והם אמרו: אם התכנית תהיה קומפלט - אנחנו מקבלים. אם חלקי, יש חשש

שהבנקים יגלגלו עליהם.

י. ארצי: האם אין כאן איזה שהיא צורה של פיחות לגבי הכסף הזה, לגבי הלוואות מבלי שאתה תיתן את

הפיצוי בתחום ההכנסה?

מ. מנדלכום: פיחות זה שינוי שער חליפין. זה שינוי שער חליפין אפקטיבי לגבי הלוואות. זה הסעיף היחיד שלא מטילים עליו היטל. זה לא צודק. מדוע הריבית מחוץ-לארץ צריכה להיות פטורה מכל היטלים שלכם.

ו. מדינה: לגבי הנושא יגולגל או לא יגולגל: הנגיד אמר שאפילו

אם הבנקים על כל סוגי האשראי שעליהם חל היטל

ייקרו חצי אחוז אשראי לתעשייה, גם אז התעשייה יוצאת מורווחת מבחינת מחיר המימון על נפח שהוא כפליים תכולת הון. אשראי חופשי שיקלי אנחנו מורידים ריבית בחצי אחוז. בכל מקרה גם אם המוסדות הבנקאיים יגלגלו את מלוא ההיטל, עדיין התעשייה בתוך החבילה שלנו יוצאת מורווחת.

נקודה שניה: אנחנו בהחלט לא רצינו ללכת בצורה של הסכם אלא רצינו ללכת בצורה של היטל מאותם הטעמים שהזכיר חבר הכנסת רמון. לסקטור הציבורי יותר טוב ללכת בצורה של היטל ולא בצורה של הסכם. לפי שהיה לפני שנים, כאשר הלכנו לצורה של הסכם. הסקטור הציבורי היה צריך לקנות את הסכמת הבנקים להסכם. יחד עם זה יש חשיבות מכרעת שההיטל הזה יוגבל יופעל כהיטל מוניטרי. אסור שההיטל הזה ייכנס לתוך החקיקה כאילו זה מס נוסף. זה עלול בעתיד לפתוח אדמיניסטרציה זו או אחרת לראות בהיטל הזה מכשיר לאיזון תקציבי, וזה יהיה דבר רע מאד.

לכן כל השיקול של ההצעה צריך להיות כזה שההיטל הזה לא הולך לממן תקציב. בחוק צריך להיות כך, צריך להיות ברור שמדובר על כלי מוניטרי. אחרת בעתיד יוכלו להשתמש בכלי הזה בצורה מאד לא נכונה.

היו"ר י. כהן: אנחנו עוברים לדיון או שאלות.

ח. רמון: אדוני הנגיד, מי שמשלה את עצמו שאפשר לפתוח

את החסכון הפנימי - לא חי במדינה הזאת. מדינה

שצריכה למחזר בעצמה 3-4 מליארד דולר לשנה עם ההר הגדול של מניות הבנקים של 1988. לא יכול להיות שוק הון לפחות עד 1988. היו הנפקות, ההנפקות לא הצליחו. התנאים שהאוצר מאשר הם נחותים לעומת מה שהמדינה עושה, כיוון שלא רוצים שיתחרו במדינה ולא במקרה. המדינה צודקת בכך. כי אם לא תמחזר היא צריכה להכניס לתקציב המדינה ואז פירושו הדפסה והזרמה. היא לא יכו ה להרשות לאף אחד.

אין מקורות, לא יהיו מקורות לטווח ארוך בסקטור

היצרני בטווח הקרוב. 150 מליון דולר: האוצר יצא בתרועה גדולה, דובר על 200 מליון דולר. באו הנה עם חוק לעידוד השקעות הון (תיקון 26). שאלנו על 200 מליון והם גמגמו. היום מספרים שהאוצר הסכים ובדרך אבדו 50 מליון דולר. מה זה 150 מליון דולר? מי שחושב שיש פתיחה של שוק ההון חי באשליה עצמית. גם הסכום וגם הכמויות.

אני בא וטוען שבצורה משמעותית אין עתיד לשוק

ההון הממשלתי בטווח הקרוב, ובכינוני ובצדק. אם לא ימחזרו, הנגיד יהיה הראשון שיצעק. בתקציב המשינה צריך לפדות שלשה מליון ולקנות שלשה מליון. אם לא קונים, יש הדפסה, יש הזרמה.

אני בעד פקג' דיל, אבל אין מרכיב מרכזי של מקורות

ל טוח ארוך. אתה תהיה בצרה אם יתנו 200 מליון במיחזור. כאשר המיחזור ייכשל, בנק ישראל יהיה הראשון שיצעק שלא מיחזור. בדיון על הכנסות המדינה, כאשר נדבר איך לממן

ואיך לחלק את הנטל, אני מוכן לדבר על זה. לדעתי זה לא הנושא, מדובר על מקורות. לכן אנחנו חיים עם מקורות חוץ. המקורות היחידים לתעשייה הם מקורות חוץ. אין מה לעשות, נרצה או לא נרצה. אני מודע לסכנה הזאת. האסון החל ב-1978, כאשר הביאו מליארדי דולרים והפכו לשקלים. זו טעות נוראית שנשלם עליה שנים רבות. היא טעות נוראית ואני לא רוצה לחזור עליה.

אם אפשר לגייס מליארד דולר בחוץ בריבית זולה והמשק יכול ליצר כתוצאה ממנה מליארד וחצי - אז אתה בעד?

כן.

מ. מנדלבוים:

ח. רמון:
על זה אני מדבר. לכן אני רוצה אדמיניסטרטיבית ולא תהיה לנו אשליה שאנחנו פו-תרים משבר. הוגמא למלחמה באינפלציה היא קלסית. ההקפאה מנוגדת לכל התורות. זו האבן היסודית של מלחמה באינפלציה, בלי זה כל הנתונים לא יעזרו.

אי אפשר להסתפק במה שכתוב בספר אלא צריך אמצעים אדמיניסטרטיביים. מה זה אומר? הפרדה באשראי ספקים. אני לא רוצה שהחוב החיצוני יגדל כתוצאה מכך שיבוא הרכב מקבל אשראי של מליון דולר. ואם צריך לייקר את הרכב, ייקרו את הרכב או יספגו. אני לא רוצה שהחוב החיצוני יגדל בגלל יבוא רכב. אני רוצה שיגדל עבור חומרי גלם. אם מייבאים שוקולד או פרפ מריה ומקבלים אשראי ספקים - תטיל 6% או 10%. תקרא לזה מה שאתה רוצה. את הכסף הזה ישימו בקרן ההצלה המוניטרית - אני מכין את הסכנה.

ויקטור מדינה מודאג ובצדק. אני יכול להבין את הצד השני של המיסוי. אם מנקות מבט מוניטרית, צריך להיפרד... אני מטיל על כל אשראי ספקים לגבי יבוא רכב או שוקולד, הוא יכול להטיל על הצרכן, הוא יכול לספוג. חומר גלם - לא יכול, הוא צריך לקנות בחוץ-לארץ. אז אתה גומר אותו.

אני לא רוצה לשחרר את כל אשראי ספקים. הנגיד אמר שהוא מוכן לשקול. למה פרטתי את העניין הזה? פה אני בא גם לאשראי פיננסי. יקרה כמו לגבי אשראי ספקים. מי יהנה מהפיננסי? אומרים שהכנסים יספגו. אינני מכין שאתם עומדים מנגד שלוקחים על דולרים 30-35% וזה לא מטריד אותכם. היום אין בעיה לגייס יורו +3 בעולם. אני לוקח ואני מלווה ב-35% - עסק נהדר.

אתה יכול לומר להם מה לעשות. בנק ישראל הוא מפקח על הבנקים, הוא נותן להם הוראות. מספיק עם האשליה הזאת שהבנקים עושים מה שהם רוצים. הם עשו מה שהם רוצים ותראו לאן הגענו. זה הברוך שכולנו משלמים ונשלם. 600 מיליון דולר של פדיון המניות? כל המדיניות הכלכלית היתה משתנה עם הסכום הזה. כל סגירת המפעלים היתה משתנה. אפשר היה להקטין את הסבל, אם לא היתה לנו גינת של 600 מיליון של הקשישים ולא היה צריך למחזר אותם. הרבה מאד הוזרם.

קשה לדעת.

ו. מדינה:

זה בא בשלבים.

ד. תיכון:

ח. רמון:
המחיר קיים, המשק ישלם את המחיר, רצוי שישלם יותר מאוחר, כי קשה לו. אתם לא יכולים לעמוד מנגד שלוקחים 35%. זו פשוט שערוריה. אני מקווה שתוך חודש-חודשיים נגיע לשלב שנפתח שלב בין בנק ישראל והמערכת הבנקאית. האשראי הפיננסי הוא בדיוק אותו דבר, מי יהנה ממנו?

למה יצאת נגד ההיטל?

מ. מנדלבוים:

כפי שפירסמתם היה צריך לצאת נגד.

ד. תיכון:

ח. רמון:
שתתפרסם הצעה רשמית מפורטת, מהיום שבאה ההחלטה ועד שאתה פרטת, לא היה ברור מה ההיטל. ההתייחסות היתה למה ששמע מההיטל. אם יש טענה לתגובות, אני מבקש להפנות לבנק ולדובר ולדאוג שהצעה כזאת תתפרסם בצורה מדויקת כדי שאנשי ציבור יוכלו להתייחס בצורה מדויקת.

לגבי אשראי פיננסי יש לי אותה בעיה. אם אני לוקח הלוואה של תדירן והיא מאפשרת לו פיתוח, אני לא רוצה שתטיל עליו היטל. אני לא בטוח שיש לו אשראי לטווח ארוך ממקור אחר. הוא משיג יורו+5 בשביל התעשייה, בשביל ייצור, אני לא רוצה שתטיל.

בא גוף פיננסי ורוצה לעשות ספקולציות ולכנות בית מלון סתם והוא מביא כסף - תטיל עליו היטל. אתה חייב לעשות דיפרנציה בהיטל. זו בעיה אדמיניסטרטיבית.

מ. מנדלבוים: אי אפשר לעשות.

ח. רמון: גם היום כאשר אני בא לבנק ישראל ומבקש רשיון לייבא כסף, קודם כל אתם מוציאים את הנשמה ובצדק. ואתם נותנים כמשורה - ובצדק. ואתם מגבילים בתנאי הריבית.

א. שר: בשביל אשראי ישיר לשנתיים וחצי אתה לא צריך אישור.

ח. רמון: האם אתה חושב שמישהו יכול לגייס כסף בלי ערבויות בנקאיות כלפי גורם חיצוני? יש כאכה שרוצים ערבות מדינה.

מ. מנדלבוים: אתה אמרת ערבות בנקאית, זו ערבות מדינה.

ח. רמון: אני הולך לחוץ-לארץ ומשיג גורם פרטי. הוא הולך לבנק. הבנק בחוץ-לארץ מעביר לבנק בארץ. אני צריך לקבל אישור כמיכסה הזאת. אינני מדבר על כסף שולי. אם אתם מאפשרים לגורמים משקיים, זה תמיד דרך בנק.

מ. מנדלבוים: המקור הזה מוצה עד תום, 20 מליון דולר לשנה.

ח. רמון: אם ההיטל יוטל על הכל, התקוה שלך לגבי הבנקים היא מפרכת. אם לא תהיה להם הוראה, לא יעשו זאת. כל זמן 45% יהיה כדאי לעומת ריבית שיקלית, הם יעשו זאת. יש לנו מספיק נסיון בדברים אבסורדים שהם לא ירדו מהם אלא אם היתה חקיקה. אם לא איום שחוקיקה באחד לאפרייל על ריבית רבעונית, הייתם גומרים כל כך מהר? אני מציע ככם להשתמש בכלי הזה. אם תטיל "פלאט" על כולם, מי שיסבול מהענין הזה יהיה החלק היצרני במשק. למי שלא יהיה איכפת - זה יהיה החלק המסחרי.

מ. מנדלבוים: אני מציע שיהיה "פלאט" והפטורים יינתנו על ידי ועדת הכספים.

ח. רמון: אני מסכים. אתם צריכים להבין שאתם צריכים לסטות.

ד. תיכון: אתה תוותר על העוצמה?

מ. מנדלבוים: תדירן נותן כסף בשוק אפור, מה תעשה? כור לא נותן? בכל שערוריה רואים מי נותן את הכסף.

ח. רמון: בשוק האפור מותר לתת כסף, אתם לא יכולים לנהל מדיניות של בנק ישראל רק על בסיס הספר ולא באמצעים אדמיניסטרטיביים. אם לא תנקטו באמצעים אדמיניסטרטיביים, תפגעו בחלקים היצרנים במשק.

ע. עלי: אין ספק שהמשבר התחיל בעקבות מלחמת שלג. כתוצאה מהמלחמה החוב החיצוני גדל. נכון שהנושא הזה מאד מסוכן. צריך לנקוט באמצעים כדי לצמצם את החוב החיצוני. ההיטל הזה הוא חשוב כאשר מדובר באופן עקרוני. רשמתי לפני שחייבת להיות דיפרנציה או באמצעות פטור או מראש בחקיקה ראשית, כאשר אתה מבחין בין סקטורים.

יש בעיה חמורה של זרימת הון לתעשינים. מפעלים מתמודדים בצורה קשה עם מחנק אשראי. יש הרבה מפעלים שעומים בקשיים עצומים בתחום הזה. איך יכולים לייצר תשומות של מפעלים בתקופה של הקפאת מחירים. אין ספק שכל האמצעים האלה ייקרו תשומות. גם יתמודדו עם ההתיקרות וגם עם זמינות הכסף.

התוצאה של עידוד המיגזר היצרני משמעותה גם הגדלת העולגה והגדלת ההכנסה במטבע זר. אותו מיגזר לא רק מוציא כסף הוא גם מכניס כסף. הוא ה-חיו במשק שמכניס מטבע חוץ ולא רק מוציא מטבע חוץ. לכן אנחנו צריכים להגדיל את העוגה של מטבע חוץ. אנחנו חייבים לעודד אותו ואפשר להתנות. אינני רוצה לקבוע איזה תנאים. את הנושא הזה חייבים לעודד. אני מציע לנגיד שישקול בדרך חיובית או בצורת פטור.

באיזורי פיתוח קיבלו בנוסף למענקים והחזר הישבון גם הלואות פיתוח בתנאים נוחים. אומרים שאותם 40% הם לא חלק מעידוד השקעות הון, אבל עד היום 40% ניתנו לכל משקיע של מפעל מאושר באיזור פיתוח. הכסף הזה היום לא ניתן. אמרו שבמקום אשראי מוכווון של 40% אפשר להשיג אשראי מהמיגזר הציבורי.

היו"ר י. כהן: לכן דחינו את החוק.

ע. עלי: היום בפועל מי שמשקיע אין לו כסף. התוצאה של ההחלטה הזאת היא תוצאה של מחנק חמור

מאד של הון.

מ. מנדלבוים: צריך לשנות את ההחלטה הזאת. אתם סגרתם את זה.

היו"ר י. כהן: דחינו את החוק שלש פעמים.

מ. מנדלבוים: 200 נסגרו, נסגרו לעולם?

ח. רמון: אתה תתריע על אי-מיחזור.

מ. מנדלבוים: אני מתריע להיפך.

ע. עלי: אני מאלה שהתנגדו לסגירה.

מ. מנדלבוים: כאשר בנק ישראל דורש לקצץ בתקציב המדינה זה פחות בירוקרטיה ופחות שירותים ולא פחות תעשייה.

ד. תיכון: התקציב היחידי שקוצץ מכל התקציב הוא תקציב משרד התעשייה והמסחר.

מ. מנדלבוים: אני לא המלצתי על זה. אני מתריע.

ע. עלי: זו הסכנה למשק. צריך לצמצם בבירוקרטיה.

מ. מנדלבוים: מסו פיק תרמנו לחעשייה בבנק לתעשייה מכדי שיחסכו אותה.

ע. עלי: כתנאים הנוכחיים של החוק לעידוד השקעות הון אני רואה מפעלים קטנים באיזורי פיתוח שעומדים בפני מחנק.

מ. מנדלבוים: תקים מפעל בפק"ס ותפ"ס - כך זה ייראה.

ע. עלי: חטיל היטל על בנקים, על יבוא - לי אין התנגדות.

פ. גרופר: הנושא הזה מביא אותנו למחשבה שאחד המקורות שעוד היו לסקטור היצרני והעיסקי - סוגרים אותם.

יש לי ביקורת על מי שמציע עוד היום לסגור גם את השוק הזה והאפשרות הזאת. אתם נתתם פה הצעה על פקג' דיל של הכל יחד. אם הכל יחד יצא - אינני יודע. זה מסוכן מאד גם לא לאפשר במסגרת שאתה אמרת, של 470 מליון דולר לשנה לקבל מבנקים מחוץ-לארץ ולתת לסקטור היצרני. זה מסוכן מאד. ממקורות שלנו - מצוין. האם זה בר ביצוע - אינני יודע.

יש לי שאלה אליך: 470 מליון דולר נתת מיכסות לבנקים לייבא. אם מפעל יצרני מקבל אפשרות בבנק באירופה לקבל סכום כסף והוא צריך בסך הכל לתקופה של שנתיים וחצי - שלש שנים, הוא צריך לקבל ערכות בנק כדי לקבל כסף ביורו+3. והבנק לוקח יורו 10. למה? למה הגזלנות הזאת?

מה מעניין אותי הבנק. אני התעשין קיבלתי 5 מליון דולר ביורו+3 לשלש שנים. אומרים לי: לך לבנק כדי לקבל מהמיכסה שלו. הם מכורים מראש לגדולים, למי שכדאי לו. לקטנים לא. על מי זה נופל? ערד פעם - על התעשייה, עוד פעם על המיגזר התעשייתי.

אני מסכים עם חיים שאומר שתקחו על מוצרים מוגמרים. אינני יודע, אם היום משפחה במדינת ישראל רוצה לקנות טלוויזיה - היא צריכה לשלם פי חמש. צריך להרוג אותה כדי שלא תהיה לה טלוויזיה. העשיר יקנה גם כאשר תעלה אלפיים דולר. העשיר יקנו וידאו בארבעה אלפים דולר. אנחנו נמשיך להכות בקטנים. ממשכורת של 300-400 שקל ישלם את כל המיסים.

מ. מנדלבוים: הבנק נתן ערכויות פי עשר מההון שלו. אני אומר לו שאסור לו לתת או לחלק בלי ערכות בנקאית.

פ. גרופר: הוא יתן ביורו+10. קיבלת אישור מבנק ישראל, הוא אומר: לי יש מיכסה.

מ. מנדלבוים: אסור להם לתוו.

פ. גרופר: למה אתה נותן לבנקים, תן ליצרנים.

מ. מנדלבוים: הוא רוצה שהבנקים הישראלים יתנו ערכויות על מיליארדים. אני אומר להם: תהרסו את המדינה. תטילו הגבלות אדמיניסטיביות. אני אתן לכם את הרשימה. אתה כל כך גיבור, תשכנע את המקור בחוץ לארץ שיתן. אני יודע בדיוק מי נותן את הכסף. עושים עקיפה ואני אתן אישור. אל יבואו בטענות אל בנק ישראל.

פ. גרופר: הגדולים עשו את זה.

מ. מנדלבוים: הגדולים עשו. לקטנים אני רוצה לפתור בעיה.

פ. גרופר: אם לא יהיה הסדר, אסור לך להטיל היטל בשום פנים ואופן לא. קודם יהיה הסדר.

מ. מנדלבוים: אני מסכים במאה אחוז.

ד. תיכון: בעקרון אני רוצה לומר כמה מלים טובות. אם המדיניות מצליחה, אז כל הכבוד למדיניות המנויטרית של הבנק שהיא באמת איפשרה לנו להתקדם ולהגיע. לשלב שבו אנחנו יכולים לומר שאנחנו בכיוון הנכון. כאן הבנק עשה מאמצים גדולים זהו ראוי, אפילו לתהילה, אם לא ממעלה מזה. הממשלה לא רצתה כל כך לקצץ ואז בא הריסון המוניטרי. אבל הוא היה מותנה בזמן. כאשר בא הקיצוץ, הקעים והבינונים מתמודדים, הגדולים מתמוטטים: בכל מקום בעולם קו מצרן כמו סולל-בונה היה סופג בקלות, אצלנו הוא מתמוטט.

זה מביא אותנו לשלב הבא של התוכנית הכלכלית. ככל שאני מעמיק, אנחנו עומדים לפני סימן שאלה גדול. נתקענו, איננו יודעים כיצד לזוז הלאה. כל אחד מאיתנו מחפש דרך. אתם מחפשים דרך. לא ברור לנו איך מתקדמים הלאה. באמת כולם מתפללים לנסים ונפלאות בתחום שערי המטבעות. שכן אם אתה לוקח את התקציב וכוון אתו, מצד אחד אומרים שצריך לבטל פיקוח אדמיניסטרטיבי על מחירים, אבל לא יודעים

איך לנוע ובצדק. כאן הייתי מציע לכל המה ומי שישבו ויכ/נו את השלבים הבאים. כל הפרופסורים נעלמו. אגנני רואה שמישהו מתיחס לעובדה איך נוהגים באפריל. אינני מתכוון לזה שבאפריל הכל יזנק. הצלחנו ולא יודעים איך זזים מאש הגשר.

לגופו של דבר ההיטל הוא חיובי. אבל הצורה שבה פירסמו את העניין הזה - שומו שמיים. כל אחד חשב שההיטל יוטל עליו. כולנו זוכרים מה הביא לכשלון המהפך הכלכלי. לא ידענו איך לנווט בתחום הלוואות זרות. היתה התפוצצות מוניטרית. אנחנו עומדים במצב דומה, העיקר לקחת הלוואות מחוץ - לארץ ולעקוף את כל ההגבלות שלכם בתחום הריסון המוניטרי הפנימי. טוב אתם עושים שאתם מתיחסים לעניין הזה.

אני שמעתי רק חלק מהדברים שלך ולי לא ברור מה בדיוק אנחנו רוצים. מצד אחד אתה אומר אני רוצה היטל, מצד שני אתה אומר אני רוצה לנווט בצורה כזו שיהיו גם ענפים מועדפים, ואתה לא יודע מי הם.

מ. מנדלבוים: אני אמרתי פטור ליבוא חומרי גלם, לאשראי ספקים וליצוא.

ד. תיכון: בוועדה הזאת מצא סיוע יותר ממה שאתה מצפה. היא תחמיר יותר. יש לה כושר עמידה יותר טוב

מכל אחד אחר.

ח. רמון: בענין הרכב לא.

ד. תיכון: אתם תוותרו ליבואני הרכב, אנחנו לא. למרות שמאשימים אותנו בהרבה מחדלים, בסופו של דבר התחנה היא ועדת הכספים.

החוב החיצוני הוא בעיה רצינית, הרבה יותר רצינית ממה שאנחנו אומרים לעצמנו. בעצם אנחנו נמצאים ברשימה המפורסמת של מדינות שפשטו את הרגל, כאשר אתה משווה את החוב החיצוני לתלג יש לנו בעיה. אני מציע לך לצלצל בפעמונים וחזק.

אינני יודע מה קרה לתיקון קסטנס-אינאווי, אותו תיקון שבא להסדיר מחדש את ענין הריבית.

מ. מנדלבוים: לא צריך לוותר.

ד. תיכון: אני דיברתי איתם אישית. הם אמרו: אנחנו לא שואלים אותכם. אנחנו יודעים שמשרד החוץ האמריקאי מטיל עליכם לחצים ואתם עשויים לסגת, אבל אנחנו רצים עם זה קדימה.

לפתע קפץ עלינו ענין פולארד ופחדו לרוץ עם ענין קסטנס אינאווי. משרד החוץ האמריקאי לחץ על גורמים ישראלים ואלה יעצו לקסטנס. אני בא ואומר לך, ויתרנו בגלל פולארד. פולארד עלה למדינה הזאת 500 מליון דולר. זו היתה העיסקה הגרועה ביותר שעשינו השנה.

מ. מנדלבוים: אם זה נופל, זה כמעט 4 מליארד דולר.

ד. תיכון: היות ואנחנו כולנו חכמים גדולים וכולנו עוסקים בכל, אני מציע להקדיש קצת יותר מאמץ לכיוון של קסטנס אינאווי. צריך לדאוג שאם לא יעבירו השנה, שלפחות יעבור בתחלת השנה. זה דבר עצום, רבותי. קסטנס אינאווי זו המטרה שלנו בתחום החזר החוב החיצוני מדי שנה.

איך מתחילים לצמצם? הממשלה לא מבינה מה שהיא עושה. מצד אחד כולם אומרים שצריך לדאוג לחידוש הצמיחה. מצד שני, מה שמובא לכאן אלה חוקים שיעצרו את הצמיחה לשנים רבות. מישהו חושב שלוחצים על כפתור ומשקיעים באים. אני אומר לך בענין של ההיטל, אתה תסתבך כאשר תבוא לנסח אותו. יש בו קשיים. תשאל את עצמך אם לא הגיע הזמן - למרות שכולנו לא אומרים לטפל טיפול פרטני - לתת לנושא הזה טיפול פרטני, לטפל בכל אלה שיבואו ויזכחו. אם תבוא תדירן ותבקש לייבא הלוואה, תוכל לומר לה: מה מצבכם בשוק האפור. אם הוא משקיע בשוק האפור לא תיתן לו אגורה.

אני מוכן לעשות איתך עסק. אתה תייעד לך כספים. זה יכול להרוג את השוק האפור, לא בתוך מסלקות פנים מפעליות. השוק האפור נגמר. אני מציע לשקול אפשרות של חידוש הצמיחה ולא להיבהל ממה שקוראים טיפול פרטני, למרות שזה לא ליברלי וזה יוצר עיוותים. נדמה לי שזו הדרך להתחיל לצמוח בצורה מבוקרת. אני קורא לזה אשראי מכוון. אנחנו חוזרים לצורה שבה יהיה אשראי מכוון לענפי ייצור.

מ. בר-און: רוב הדברים נאמרו. אני רוצה לחדד אותם בצורת השאלה ולקבל תגובה. יש תקציב ממשלה של השנה הבאה. אתם במק ישראל אין לכם חובת נאמנות לתקציב הזה. האם אתם שבעי רצון מהתקציב מנקודת אי הצמיחה?

לפני חצי שנה אמרו נעשה מהלך התכווצות ואחר-כך תחילת צמיחה. עכשיו מדברים על התכווצות לצמיחה. לפי דעתי לא תהיה צמיחה לא השנה ולא בשנה הבאה. איך עושים את זה? זה מתנקז אל הדבר הזה שהעליתם. איפה אתם רואים את התזוזה קדימה, אפילו היא מועטת? אני הייתי רוצה לראות התחלת צמיחה באוקטובר כדי לפצות במשהו את הסבל של העם שיש לו גאולה. אינני רואה את הגאולה גם בסוף 86.

לגופו של ענין, אנחנו מעבירים לכם דאגה עמוקה של יצואנים. היינו בתדרין והתרשמנו מהדברים שהציגו בפנינו. זה לא הקושי היחיד. גם המעבר ממענקים להלוואות הוריד. איך אתה בטוח בענין של 6% שהיצואנים באמת ובתמים לא יפגעו ממנו?

דבר אחרון: אתם מדברים על כך שלא ייהפך לדרך לכסות תקציב. האם אי אפשר לעשות שהכסף ייכנס לקרן, ולא ילך לזרימה של התקציב?

ס.רמון: לייעד אך ורק להלוואות פיתוח למפעלים.

מ. מנדלבוים: זה הדבר המרכזי. אם לא נצמח אינני יודע מה יהיה פה.

מ. בר-און: הדבר האחרון שאני רוצה לומר. אתם באים עם דבר לא סופי. הייתי רוצה שבסיכום הדיון תאמרו לנו איך אתם רואים את התגבשותו של הענין, לאחר שהעבירו אליכם אזהרות.

י. ארצי: כחלק מהמערכת, בנק ישראל רואה את צורכי התעשייה, אבל הוא יחד עם זה מי שמופקד על הריסון המוניטרי. כאן אנחנו נמצאים בדילמה. אני אישית משבח את השיטה שאנחנו השתמשנו בה לגבי הנושא החשוב הזה. לפני שבוע- עשרה ימים הידיעה יצאה. אי אפשר היה לראות את הפידבק והיום אנחנו מקבלים הצעה שהיא הרבה יותר סבירה, היא לא ענין של כשלון או של הכנעה. זה ענין של התחשבות במצב עובדתי. אני שמח שנגיד הבנק סייר וקיבל תגובה מהשטח ולא רק מהקבינט. מה עוד שיש הסכמה עם התעשייה בענין הזה.

השאלה המרכזית עברה כחוט השני בכל הויכוח. יחד עם הריסון המוניטרי הבעיה המרכזית איך אנחנו משחררים קצת כסף א) כדי לא להרוס את התעשייה ב) לעבור לפתח יוזמות חדשות. אם שמענו בזמן האחרון שהמו"פ הוקפא לחלוטין, שמענו במפגש עם אנשי משרד הבטחון ועם אנשי התעשייה, הרי משרד הבטחון טוען שאינו רוצה להשקיע יותר על פיתוח משום שיש דברים שפותחו ואינם יכולים להיכנס לשימוש.

מצד שני אומרים אנשי תדירן, לנו בכלל אין פרטנר כדי לשוחח על פיתוח דברים חדשים, כי אין אמצעים לא רק מצד משרד הבטחון, גם אמצעים משלנו אין. הקפאה טוטלית של המו"פ. אין לנו מחשבה של פיתוח וכתוצאה מכך יש פיטורים של מוחות שמעבירים את היוזמה שלהם מכאן לחוץ-לארץ. הממשלה מגלה הרבה מאד דיבורים ומעט מאד מעשטים. התקווה היא דווקא בגלל הקו שאתה מנהל אותו. אני מקבל את הקו הזה. אנחנו יודעים שההלוואות מחוץ לארץ שרתו או עשויות לשרת גם שירותים. אנחנו יודעים למשל את המשבר של קופת-חולים, גם של סולל-כונה. אם רוצים במידה מסוימת לתת תשובה לבעיות שלנו באמצעות הלוואות החוץ, ההלוואה הזאת בודאי לא מתאימה למוסדות האלה. נביח שהיא תאושר במקרה הטוב עם היטל, אם אותו שירות לא יוכל לקבל תשובה באמצעות תקציב המדינה, בכל זאת

צריך להכריא אותו. אני מציע שנפתח פתח קטן. אני רוצה לזרוק מחשבה, איך אנחנו יכולים ככל זאת לעשות משהו כדי לעזור גם לנושא זה מבלי להיכנס למשבר יותר מדי עמוק. העמידה העקשנית היא טובה, אבל היא שופכת בהרבה מקרים את הילד יחד עם המים.

אני יודע שאתה בהתמודדות עם האוצר בשאלה של כספי החסכון שהם הפכו להיות כספי תקציב, ליעד אותם לצמיחה. איך אתה יכול לבצע, קאם יש לך גיבוי של האוצר?

מ. מנדלבוים: הוחלט בוועדת שרים בהמלצת שר האוצר.

י. ארצי: איך תוכל להגיע לדבר הזה. האם בבנק המשחק החופשי יהיה זה שיפעל, או שאתה מתכוון לאשראי מכוון. מה הסכום הצפוי והאם הוא מהווה תשובה.

אני רוצה להעלות מחשבה. אנחנו מדברים הרכה מאד על מניות הבנקים, זמן הפרעון שלהם בעוד שנתיים. אנחנו נרצה למחזר את הכסף, לא נרצה שיפרוץ החוצה. האם אין איזו אפשרות לתת מחדש לאנשים או לגורמים שיהיו מוכנים להיכנס לעיסקה הזאת איזה שהן הקלות, תמריצים ובלבד שהכסף הזה ינוצל היום. יכול להיות שזה נוגד ריסון מוניטרי, הכסף יצטרך לבוא לשוק. האם לא כדאי לבוא באמצעות הסדרים ולהפוך את זה למקור צמיחה.

חקיקה אד הוק היא לא חקיקה. קשה מאד למחוק חקיקה. קשה להתאים חקיקה לצרכים. קשה להבטיח שהפיקוח, אפילו של ועדת הכספים יהיה משוחרר משיקולים אינטרסנטיים, אנחנו אינטרסנטים. אני הייתי רוצה שהבנק יישאר מעל למערבולת, מעל לנטיות הפוליטיות. גורם מקצועי שעמד יפה בזמן האחרון. אני הייתי רוצה שהבנק ימצא את הדרך באמצעות הסדרים אדמיניסטרטיביים שמקבלים גיבוי של ועדת כספים לבצע את העניין הזה ולא לקשור את עצמו באמצעות חקיקה. אני מפחד שהיא תכביד עליו. הבנק צריך לשמור על כושר תמרון מירכי ולא להיות קשור מדי ולא להיות תלוי מדי.

ת. קופמן: אני מצטרף לאותן ברכות לבנק ישראל בתחום המדיניות המוניטרית. תפקידכם במהלכים החיוביים של השנה האחרונה לא בולט, לפחות לא ביחסי ציבור.

אני רוצה להתייחס עכשיו להצעה החפזה. אולי זה משחק של עצבים או על עצבים של מישהו. אני מעריך שמה שקורה בתעשייה, במיגזר העיסקי בשנתיים-שלוש אחרונה של חוסר יציבות, של חוסר ידיעה מה ילד יום, האם להשקיע או לא - מרתיע משקיעים ויוזמות. מי שיש לו שכל עושה חשבון איך לעשות פרויקט מסוים בחוץ לארץ, במקום יציב ולא במקום קפריזי כמו בישראל. עם הציונות הכי טהורה, מי שיעשה שם מובטחות לו תוצאות. אם יעשה כאן - לא ידוע מה ילד יום. המצב הוא לפי דעתי גרוע. שמעתי את הסקירה בתדירן, אני עוקב אחרי התעשייה האלקטרונית. יש לי הרגשה של סטגנציה. נושא השיווק הוא הדבר הגרוע. עכשיו מרגישים שכושר השיווק שלהם לא מהטובים ביותר והם לא מתמודדים עם השפל בעולם. היום יש שפל כמעט בכל הענף הזה.

אין לי פתרון מידי. נדהמתי לשמוע שאין חוג לימודים בנושא שיווק בינלאומי באף מוסד אקדמי בארץ. מסתבר שבתדירן יש מעט מאד מומחים לשיווק. מהנדסים נותנים שירות, זה לא שיווק. אתה פורץ לשוק שאתה חושב שהוא הנכון, למה דווקא הולנד ולא גרמניה. זה רחוק מלהיות משביע רצון ואז תמיד נהיה קבלני מישנה בשוק הבינלאומי.

מדאיגה אותי המדיניות שפירסמתם על 6%, זה משלים את הנושא של חוסר יציבות. אם מישהו נכנס לפניקה, זה משלים את התמונה של חוסר יציבות. אני מסכים עם חיים, אני בעד השיטה של בנק אוף אינגלנד שקורא למנכל הבנק ואומר לו: תעשה זאת וזאת. אם לא תעשה, אני לא רוצה לראות אותך. או הוא קורא ליושב-ראש מועצת המנהלים ואומר לו: אנחנו לא נפגשים יותר, אם אתה לא מחליף את מנכל הבנק.

מ. מנדלבוים: אני עשיתי זאת לפני שלש שנים ואני לא נפגש יותר.

ח. קופמן: יש לך מספיק סנקציות. גם הבנקים הם פירמה עיסקית שזקוקה לכסף. אני שומע על הסיפור על שוק אפור. אם יש לו רזרכות מדוע שלא יעשה מניפולציות. אני בהחלט מקבל אפשרות שבנק ישראל מאשר לפירמה לא פחות ממליון דולר, לא פחות משני מליון דולר. הבנק לא יכול לבוא באותם

מקרים כמו שעובדים עם תדירן ואלסינט ולומר לו: אם יתברר שאתם עובדים בשוק אפור, אני אטיל עליכם קנס בדיעבד. אני לא אוסר עליכם לעבוד בשוק אפור, אבל אם אתם עובדים בשוק אפור - סימן שיש לכם עודפי כסף, סימן שאתם לא זקוקים לכסף מחוץ-לארץ. אז אטיל עליכם קנסות כאלה שברכה תהפוך לקללה.

מ. מנדלבום:
הייתי במפעל תעשייתי טרנול והוא אמר: עד עכשיו מכרנו בשלשה חודשים אשראי. תקציב הבריאות קוצץ ואנחנו נותנים אשראי לחצי שנה. הוא מגדיל את האשראי לחצי שנה, בעוד שנה אני אראה אותו.

ח. קופמן:
לא לכל אחד יש ערך מוסף כזה גבוה. לא כולם יכולים להגדיל את האשראי שלהם. הוא מגדיל לבית חולים או לקופת-חולים. מישהו בסוף יתן את הצ'ק.

יש לך אפשרות של סנקציות, יש לך קרנות מימון. אם אתה רוצה לתפוס פירמה גדולה שלוקחת כספים ומשתמשת בהם לא למטרה, אתה יכול לקנוס אותם. אני מאמין שהכנסים יגדילו רבית. הכנס צריך להרוויח, הכנסק הוא המחווך שצריך להרוויח. בסופו של דבר זה יגיע ל-24%.

מ. מנדלבום:
אתה מוריד ריבית שיקלית בעת ובעונה אחת. יש ירידה משמעותית של הריבית למיגזר העיסקי.

ח. קופמן:
ראיתי את הרווחיות ואני מודאג, שנים-שלשה אחוזים יכולים להיהפך למינוס. האם אי אפשר לתת למפעלים אישור להלוואה כאחוז מהמקורות, כאחוז מהיצוא, אחוז מהמכירות המקומיות?

ג. שפט:
אני מציע שהתשובה של הנגיד והתיחסותו לתקציב תהיה בישיבה מיוחדת. גם בקשר לתקציב הכללי יש מה להעיר ומה לשאול.

ח. רמון:
הוא צריך להביא הצעה ואז נעשה דיון. עכשיו הוא מבין איזה הצעת חוק תעבור יותר טוב.

ח. קופמן:
אני שואל אם זה לא יכול להיות אחוז מהמכירות או מהיצוא החזוי. בצורה כזו יש מיגבלה.

נוש אחר: לא צריך לשכוח שפירמה עיסקית עדיין מסוגלת לקבל אשראי בחוץ לארץ ובנק ישראל לא מסוגל.

מ. מנדלבום:
אשראי ספקים יהיה פטור מהיטל.

ח. קופמן:
אני לא בטוח שיש אשראי ספקים. יש חברה שמסוגלת לקבל בבנק אמריקאי הלוואה. אומרים שטריבונל האם

ערב. יכול להיות שבעל המניות ערב. למה אני צריך בתנאים קשים כאלה? עצם העובדה שאני נכנס עם שם בנק ישראל יוצר בעיה. למה אני צריך לחכות לאפשרות עקיפה או מקבילה של פירמות עיסקיות לקבל אשראי בחוץ-לארץ.

ש. עמר:
כל הצרה התחילה עם ההודעה החפוזה על ההיטל. שמעתי אתה גד יעקבי, שמעתי את אריאל שרון. זה

יצר אצל התעשינים את החשש הנוראי.

מ. מנדלבום:
חבל ששני שרים אלה לא היו בישיבת -ועדת השרים. ארבע שרים ישבו.

ש. עמר:
אני גם שאלתי אותם. איזה הסברים הם קיבלו ואז הם אמרו: לא קיבלנו הסברים. זה בא בדרך אגב,

זה יצר מצב אצל התעשינים.

מ. מנדלבום:
במקום למנות לנו ועדה מייעצת הם רוצים להיות ועדה מייעצת. כך הם מכינים את הדברים.

ש. עמר:
כאשר לכולם ידוע מה עומד ברגע זה בתקציב המדינה. זה כבר הוזכר, יש לנו מספר בעיות יסוד שהן מקבלות היבט כ-6% היטל. כמי שחושב שצריכה להיות צמיחה, מוליכים שולל את כל עם ישראל כאשר מכניסים 150 מליון דולר לצמיחה. מקום עבודה אחד 150 מליון דולר. על מה מדברים? שלא יוליכו שולל ביוזעין. כאשר ברקע יודעים מה יקרה באוקטובר 1988. כאשר ידוע מה מצבם של הבנקים, של פשיטות רגל. היום לא מתפרסמות כל פשיטות הרגל. כאשר מישהו יעשה חשבון, זה מגיע להרבה מאד מליוני דולרים. אנחנו שומעים על חברות גדולות - מספנות ישראל, צים, סולל-בונה.

החובות ממשיכים ורובצים עוד ויותר. בהחלט, אני מאמין לך שעומדות בקשות לשלשה מיליארד דולר. אני מסכים איתך שאי אפשר להביא כסף בלי ערבות בנקאית. אף בנק לא מוכן לתת בלי ערבות בנקאית. אני ניסיתי לתת להם ערבות של חברה בעלת נכסים ולא הסכימו לקבל. חברה משוחררת מכל שיעבוד, לא הסכימו. הם יודעים את המצב הכלכלי של המדינה וזה יוצר בעיה.

כל הבקשות האלה הן למעשה היו אמורות להוות תחליף להקצאת צמיחה דרך התקציב. ברגע שזה איננו מחפשים. אני מסופק מאד בהצהרה שלך שאם זה לא יהיה פקג' דין זה לא יאושר. אני יודע את תהליך קבלת החלטות בוועדת שרים לענייני כלכלה. אלינו זה יבוא אחרי הקיצוצים. יסלחו לי חברי, אז יאמרו שיש לחץ של שר האוצר וראש הממשלה. לא יהיה פקג' דיל ואז הלחץ יהיה עוד פעם על התעשיינים.

פרט לאגרת חינוך אישרנו כמעט הכל.

שינינו הרבה דברים.

היו"ר י. כהן:

אדונג הנגיד, אם לא יהיה פקג' דין, תוציא את ידך. אל תוציא להם את הערמונים מהאש. שמישהו

ש. עמר:

אחר יוציא את הערמונים מהאש.

ו. מדינה:
אשראי ספקים ליבוא חומרי גלם, אשראי ספקים ליבוא ציוד, אשראי בנקאי יעודי למימון יבוא ציוד השקעה הוא חופשי, בלי שום תקרה. אפשר להביא כמה שרוצים. ולא מדובר להטיל עליו היטל. מבחינת היצור והתעשייה וההשקעה אין שום מיגבלות כדי להפריע לנושא הצמיחה.

על מה חל? מדובר על הלוואות שמביאים אותן מעבר למימון מאזן התשלומים, הלוואות שממירים לשקלים ויוצרים הזרמת נזילות למשק. לא מדובר על בחירה בין שיחרור מקורות מקומיים לבין הבאת מטבע חוץ להמרה ליצירת הזרמה במשק. גם אם שיחרור המקורות יגרום ליצירת הזרמה, כיוון שלא יהיה לנו מספיק מימון עדיפות הלוואות מהסוג הזה על פני הלוואות והסתככות שלנו בחוב חיצוני. לפחות נדע לקרוא מה המצב האמיתי שלנו.

אני רוצה לומר, מה שאני שומע פה מחברי הכנסת המכובדים גורם לי להרגיש טוב מאד. יש הבנה מלאה בינינו. אני רק מסכם את הדברים. מישהו כאן ביקש שיהיה סיכום לראות מה הבנו. אני מתרגם את מה שאנחנו הבנו.

נקודה שניה: אני לא חושב ששיחרור מקורות מקומיים לצרכי מימון לטווח בינוני וארוך לסקטור העיסקי פרושו בהכרח אי מיחזור או מיחזור חלקי של החוב הפנימי. אנחנו הוכחנו ב-85 שניתן בתנאים קשים ביותר למחזר את החוב הפנימי כיוון שבשנת 85 נוהלה מדיניות. הוכחנו שעל ידי מדיניות. אנחנו בשנת 85 הצלחנו בלי שיחרור כסף לסקטור הפרטי למחזר את החוב הרגיל ולגייס הון כדי לפרוט 600 מליון דולר מניות בנקאיות, על ידי מדיניות נכונה בשוק ההון.

למה אני טוען שניתן לשחרר מקורות לסקטור הפרטי בלי לפגוע במיחזור החוב הפנימי? מה שהממשלה צריכה לפרוע שימשיכו להלוות לה. כדי לעשות זאת גם לא צריך לנצל חסכון חדש. בשנה מסוימת שיעור החסכון היה 30% מההכנסה הפנויה. זה פוטנציאל של היווי הון חדש. לגרום לכך שהסקטור ימשיך להלוות אין צורך לקחת מהווי ההון הפנימי החדש.

בעבר עד שנת 1981 מדינת ישראל הירשחה לסקטור הפרטי להנפיק ולגייס הון מקומי. בשנת 1981 הנפיקו את כל האמיסיות האפשריות. היו

שנים ששוק המניות פרח. חלק מההנפקות היו גרועות. ביסודו של דבר כאשר הממשלה הפסיקה לאשר אמיסיות חופשיות, שוק המניות נתן לסקטור הפרטי מקור היווי הון פנימי. בגלל הפריחה בשנתיים האחרונות נסגר האפיק הזה. סגרנו לסקטור הפרטי את כל היווי ההון הפנימי ואסור לעשות את זה.

אני לא מאמין שאפשר לעשות מהפכה.

ח. רמון:

אני מודה לנגיד הבנק ולמר מדינה. נחזור לדון עם הגשת הצעת החוק.

היו"ר י. כהן:

הישיבה ננעלה בשעה 11.10